

Arsenik & gamle kniplinger

AF JOSEPH KESSELING

Arsenik & gamle kniplinger

AF JOSEPH KESSELRING

ISCENESÆTTELSE OG BEARBEJDELSE

LARS KNUTZON

SCENOGRAPHI

LARS JUHL

OVERSÆTTELSE

POUL SØRENSEN

Forestillingen varer ca. 2 timer og 20 minutter inkl. pause

ABBY BREWSTER

Den ene af de to elskelige tanter, der er kendt i nabolaget for deres store velgørenhed. Abby styrer slagets gang og udkaster strategierne.

GHITA NØRBY**MARTHA BREWSTER**

Den anden tante, som er ekspert i madlavning, blandingsforhold og særligt i at lave en helt speciel hyldebærvin. Nem at smigre.

MALENE SCHWARTZ**MORTIMER BREWSTER**

Bladsmører, som midlertidigt har fået tjansen som teateranmelder, skønt han hader teater. Han elsker derimod præstedatteren Elaine og sine to tanter, som han vil gøre alt for.

CASPAR PHILLIPSON

TEDDY BREWSTER

Mortimers ene bror. Tror han er præsident Theodore Roosevelt. Styrer derfor udgravningen af Panamakanalen og blæser til angreb på San Juan Hill mod spanierne. Bor hos sine tanter, som drager fuld nytte af hans indlevelsesevne.

CHRISTIAN MOSBÆK

JONATHAN BREWSTER

Mortimers anden bror. Storsvindler og morder, som konstant er på flugt fra politiet og derfor jævnligt skifter ansigt med hjælp fra sin assistent, Dr. Einstein.

BJARNE HENRIKSEN

DR. EINSTEIN

Jonathans assistent, som går til hånde med sine plastickirurgiske indgreb. Under heftig alkoholindtagelse har han senest skabt Jonathan om til Frankensteins monster.

TROELS II MUNK

PASTOR HARPER

Den lokale præst, som bestemt ikke synes det er betryggende, at hans datter Elaine går så meget i teatret med Mortimer. Teater fordærver jo moralen.

FLEMMING SØRENSEN**ELAINE**

Præstedatter med ben i næsen og forelsket i Mortimer.

MAIBRITT SAERENS**BETJENT O'HARA**

Ny betjent på ruten forbi tanernes hus. Har en drøm om at blive dramatiker og betragter stadig sit job i politikorpset som midlertidigt, skønt han har været ansat i 12 år.

PETER GILSFORT

BETJENT BROPHY

Aflægger regelmæssigt tanterne et besøg og nyder godt af deres hjælp og støtte.

MICHAEL ASMUSSEN

POLITIASS. ROONEY

Overordnet betjent, som er godt træt af sine uendelige underordnede. Tror ikke, at der er nogen, der kan narre ham.

SØREN STEEN

HR. GIBBS

Ensom herre, der kommer for at kigge på det værelse, som tanterne har til leje.

FLEMMING SØRENSEN

HR. WITHERSPOON

Forstander for alderdomshjemmet Lykkens Gave, men derudover en ensom mand uden familie.

FLEMMING SØRENSEN

Døden er livets bananskræl

Aftenens instruktør Lars Knutzon har gennem sin karriere som både skuespiller og instruktør især arbejdet med komedien.

I de hektiske uger op til premieren satte jeg ham stævne for at tale om den særlige blanding af humor og død i "Arsenik og gamle kniplinger".

AF BENEDIKTE HAMMERSHØY NIELSEN

I Arsenik og gamle kniplinger forekommer der flere lig, men hvorfor griner vi af døden, når vi ser på den på scenen?

Døden er livets bananskræl. Når vi ser den på scenen, griner vi af mange grunde. Grinet er blandt andet en måde at beskyt-

te sig på; en måde at tage den uafvendelige død på en humoristisk måde for overhovedet at kunne snuppe det, at man en dag skal dø.

Men vi griner også, fordi der er noget selvhøjtideligt over vores forhold til døden. Det at mennesket er meget ambi-

tiøst, farer af sted og er både ond og grusom, og så lige pludseligt dør, det er der på en eller anden måde noget frydefuldt ved. For det minder os om, at overfor døden er vi alle lige. I en kirke i Rom, der hedder Skeletkirken, har man pyntet hele kirken med knogler og kranier. Det var ikke bare for at være interessant men for at påminde os om, at vi alle er dødelige. Der er mange mennesker, der går rundt og tror, at de ikke er dødelige. Jeg har f.eks. en kollega, der plejer at sige: "Hvis jeg nu engang dør...". Sandheden er jo at vi dør, og det er der noget befriende ved midt i det hele. At døden påminder os om, at vi ikke er udødelige.

Udløses grinet ikke også, fordi døden er et tabu i vores samfund?

Ligesom det er sjovest at sidde bagest i klassen og kyle papirskugler i nakken på læreren – og det er jo sjovt, men det må man jo ikke - så kan man sige, at desto

flere tabuer, der er i et samfund, desto mere er der at gøre grin med og grine ad. Døden er da et tabu, ligesom seksuallivet var det tidligere, men døden er på den anden side et tabuemne, der er mere naturligt.

Alle tabuer er sjove at lave skæg med. Men i andre kulturer tror jeg ikke, man griner af døden. Det er karakteristisk for den vestlige humor, at den er forbundet med, at noget går galt. Det hænger sammen med vores intellektuelle niveau, som bl.a. grunder i kristendommens livsopfattelse, hvor man ikke skal tro, man er noget. Desto højere status man har opnået, desto sjovere er det for andre, når man dør. Det er den berømte bananskræl, som man intetanende glider i. Man slår ud med armene og siger "hvor er livet og jeg selv dog skøn", og bang! - så dør man.

Måske har det med tabuet at gøre, men i sig selv har døde kroppe på scenen en komisk effekt.

FLEMMING SØRENSEN, CHRISTIAN MOSBÆK OG GHITA NØRBY

Ja, det er mærkeligt, at det er så sjovt at se et lig blive båret rundt. Det er der jo talrige eksempler på f.eks. hos Monty Python og Dave Allen, som har lavet et utal af sketcher om døden. Fra den virkelige verden har Johannes Møllehave berettet mange selvoplevede og groteske morsomme historier omkring død og begravelser. Når døden er et tabu, og der lige pludseligt sker noget uforudset, så forstærkes det også af, at Kirken i sig selv er et meget højtideligt rum.

Humoren forstærkes vel på en alvorlig klangbund?

Det er rigtigt nok, at skæringspunktet mellem det gravalvorlige og det uventede skaber en komisk situation. Men jeg synes ikke humor er godt for enhver pris. Jeg synes f.eks. sjældent det er skægt at lave grin med koncentrationslejre.

Det uventede i aftenens forestilling er, at

det er de to tanter, der er masse mordere. De er en slags terrorister, der uden at vide det, gør oprør mod verdensordenen.

Jo, det kan man kalde dem, men man skal nok passe på ikke at intellektualisere stykket for meget. Forfatteren troede oprindeligt, han havde skrevet et dybt alvorligt stykke, men den samfundskritik han kom med, synes jeg ikke, man kan se i denne version. Godt nok er der noget dobbeltmoralisk i, at det er de småborgerlige pæne tanter, der slår ihjel, og at de bliver opfattet som uskyldige, fordi de gør det af barmhertighed. Stykkets kup er så, at vi skal holde af dem – gør vi ikke det, fungerer stykket ikke. Det har på den måde sin egen konstruerede sceniske logik.

Et kendetegn ved komedien som genre er jo, at den vender op og ned på vores verdensbillede, hvilket også sker her.

Ja, stykket gør tykt grin med nogle af sam-

fundets institutioner – kirken gennem den kedelige Pastor Harper, teaterkritikken og ikke mindst politiet. Stykket er fyldt med dovne og dumme politibetjente, der ikke gider bestille noget som helst, heller ikke, da de bliver gjort opmærksom på, at der ligger 12 lig nede i kælderens.

Det er en amoralsk komedie, hvor institutionerne spiller fallit og de to tanter vinder til sidst. Ingen undrer sig, måske lige undtaget Elaine og Mortimer, men det melder historien ikke noget om.

Kan man overhovedet betragte komediegenren med moralske briller – med nutidens populære og voldelige filmkomedier in mente?

Ikke hvis moralen bunder i puritanisme og fundamentalisme. F.eks. tror jeg ikke, at Hitler og Stalin ville kunne lide *Arsenik og gamle kniplinger*. De havde nok heller ikke nogen humoristisk sans. Og det er jo en forudsætning. Kan man ikke genkende sig

selv i situationen, så kan man ikke grine. Vi ved jo, at det er fiktion, derfor kan vi grine. Men det giver os også en mulighed for at konstatere, at det kunne ske for mig, og måske giver det stof til eftertanke: jeg må hellere tage mit liv op til revision.

Jeg synes humor skal have et perspektiv, ellers bliver den ligegyldig. Men humor er en svær størrelse at indkredse, vi griner jo af mange forskellige ting. Humor på scenen kan for mig både være det store grin og den helt lavmælte humor. Humor fungerer kun, hvis det er bundet tæt til charme. Der, hvor humoren bliver ucharmerende, er, når den er morbid og umenneskelig.

MALENE SCHWARTZ, CASPAR PHILLIPSON OG GHITA NØRBY

MAIBRITT SÆRENS OG CASPAR PHILLIPSON

GHITA NØRBY OG MALENE SCHWARTZ

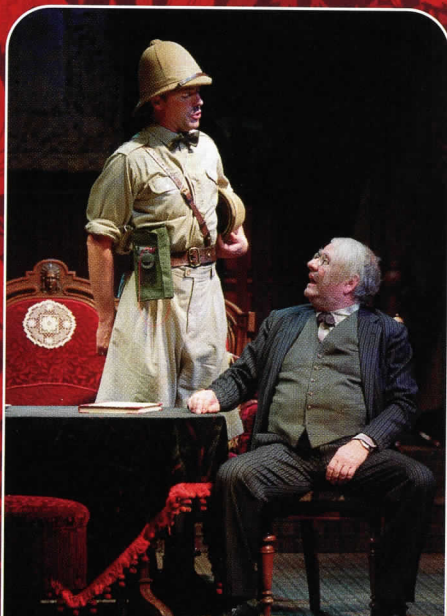

GHITA NØRBY, CHRISTIAN MOSBÆK OG MALENE SCHWARTZ

CHRISTIAN MOSBÆK OG TROELS II MUNK

Joseph Kesselring og Arsenik og gamle kniplinger

For stykkets forfatter, Joseph Kesselring, blev *Arsenik og gamle kniplinger* hans eneste succes. Til gengæld tog forestillingen Broadway med storm, da den fik sin premiere i januar 1941. Succesen blev i 1944 fulgt op af Frank Capras berømte filmversion med Cary Grant i den centrale rolle som nevøen Mortimer.

At stykket overhovedet fik denne enorme succes skyldes tilfældigheder. Kesselring havde oprindeligt skrevet et melodrama om to ældre søstre under titlen *Lig i vores kælder*, og det faldt de to teaterfolk, Howard Lindsay og Russel Crouse, i hænde. De så hurtigt muligheden for at lave en sort komedie ud af stykket, og overtalte Kesselring til at skrive stykket om ud fra deres noter.

For Kesselring var stykket meget mere end en sort komedie. Han skrev det allerede i 1939 som en moralsk kommentar til nationalsocialismens fremmarch og USA's mulige deltagelse i 2. Verdenskrig. Derudover indeholder stykket også en hel del beske kommentarer til hans egen familie. Joseph Kesselring blev født i 1902 af forældre med tysk afstamning. Hans far Ronald var en berømt kirurg, som i sin privatklinik udviklede nye metoder for plastickirurgi. Samme karriere valgte lillebror Danny, som endte med at grundlægge et familiedynasti for plastickirurgi i Schweiz. Men Joseph ville noget helt andet, og hans oprør mod familien faldt ikke i god jord. Han ernærede sig først som musiker, blev siden lyriker, inden han kastede sig over

teatret, hvor han både skrev og instruerede – primært inden for amatørteatret. Dog havde han svært ved at slå igennem inden for det professionelle teater – og det på trods af hårdtslående titler som *Every Second Death is Murder* (1934) og *Jack the Ripper meets Frankenstein* (1937)!

Efter i 1939 at have skrevet *Arsenik og gamle kniplinger* som melodrama fik Joseph en depression, som blussede op igen efter stykkets uventede succes i 1941. Han fortsatte med at skrive skuespil, men fik aldrig igen succes, måske fordi han på baggrund af erfaringen med *Arsenik og gamle kniplinger* i sine senere stykker gjorde sig umage med at tydeliggøre temaernes alvor, så han ikke igen skulle risikere at blive misforstået. Joseph Kesselring døde i 1967.

Arsenik og gamle kniplinger er i Danmark blevet opført med stor succes i adskillige udgaver. Danmarkspremieren fandt sted på Folketeatret 2. august 1946, og den seneste udgave er Nørrebro Teaters fra sæson 1984-85.

GHITA NØRBY OG MALENE SCHWARTZ

BJARNE HENRIKSEN

CHRISTIAN MOSBÆK, BJARNE HENRIKSEN OG MAIBRITT SÆRENS

CASPAR PHILLIPSON, GHITA NØRBY, MAIBRITT SAERENS, BJARNE HENRIKSEN OG TROELS II MUNK

CASPAR PHILLIPSON, FLEMMING SØRENSEN OG SØREN STEEN

CASPAR PHILLIPSON, GHITA NØRBY, TROELS II MUNK, MALENE SCHWARTZ OG FLEMMING SØRENSEN

PETER GILSFORT

STYLING: JENNIFER HARRIS / JENNIFER HARRIS STYLING

Theodore Roosevelt

(1858-1919)

USA's præsident 1901-1909 og en af de mest fremtrædende og folkekære gennem tiderne. Roosevelt gjorde sig tidligt bemærket som politiker ved som 23-årig at gå ind i lokalpolitik. Som 37-årig blev han præsident for New Yorks Politi, hvor han fik udryddet korruptionen og skabt en velrenommeret styrke. I den periode mødte han Jacob Riis, den danske fotograf og journalist, der var med til at åbne beslutningstagerens øjne for storbyens slum. Som oberst blev Roosevelt i 1898 krigshelt under den spansk-amerikanske krig, da han styrede sit kavaleri af frivillige – The Rough Riders – til sejr ved San Juan Hill på Cuba. Så tog karrieren fart – i 1898 blev han guvernør i staten New York, og i 1900 blev han valgt som vicepræsident. Da præsident McKinley blev myrdet i 1901, overtog Roosevelt embedet

indtil 1909. Som præsident stod han for udgravningen af Panamakanalen, som han fik under amerikansk flag, ligesom han i 1905 var mægler i krigen mellem Rusland og Japan, hvilket indbragte ham Nobels fredspris i 1906. Roosevelt var også kendt som storvildtjæger, og efter sin præsidentperiode tog han på to langvarige safarier i Afrika. Gennem sit liv nåede Roosevelt at skrive ca. 35 bøger om historiske, sociale og naturvidenskabelige emner. Han lagde også navn til Teddy-bjørnen efter en episode i 1902, hvor han ikke kunne få sig selv til at skyde en udmattet bjørn, han havde jagtet. Selvom bjørnen blev skudt af en af hans mænd, blev hændelsen genstand for en tegneserie og skabte en mani for Teddybjørne.

FLEMMING SØRENSEN, MALENE SCHWARTZ OG CHITA NØRBY

DET DANSKE TEATER • TEATERCHEF: WAAGE SANDØ •
ADMINISTRATION: HENRIK CHRISTENSEN, VICKI
SØRENSEN, DITTE KANSTRUP, LENE JUHLER OG ASTRID
DAUGAARD • MASKØR: MORTEN JACOBSEN • FRISØR:
JUNE PAALGARD • SKRÆDDERSAL UNDER LEDELSE AF
OLUF "LUFFE" HANSEN OG PERNILLE CHRISTENSEN •
SYSTUE: ALICE FRIIS MIKKELSEN, MALENE SERRITSLEV,
KALLA THORDAL SAMUELSEN • TAPETSERER/REGISYER-
SKE: TINA JØRGENSEN • TEKNISK ASSISTANCE: JAN
WONSBÆK • REGISSØR: PIA ELLEGAARD NOES •
VÆRKSTEDER: ALLAN CARLSSON, HANS HOLMEN,
KAREN BLACK • SALG: GITTE HØRNING • PRESSEMED-
ARBEJDER TURNÉ: MILLA KÆR

TURNÉHOLD • PRODUKTIONSLEDELSE: GUR PEDERSEN •
FORESTILLINGSLEDER: BOYE VIGSØ • LYD: THOMAS L.
ANDERSEN • LYS: HENRIK PIHL • REGISSØR: DORTE
HERNING

DET KONGELIGE TEATER • TEATERCHEF: MICHAEL
CHRISTIANSEN • SKUESPILCHEF: KLAUS HOFFMEYER •
VICESKUESPILCHEF: NICOLAI VEMMING • DET KONGE-
LIGE TEATERS VÆRKSTEDER OG GARDEROBE • FRISØR:
ELSE AARUP • TALELÆRER: KELD THAARUP • SUFFLI:
SØREN CARLSBÆK

DRAMATURG: BENEDIKTE HAMMERSHØY NIELSEN •
INSTRUKTØRASSISTENT: ANNA LETH BOESEN

FORESTILLINGSFOTOS: MARTIN MYDTSKOV RØNNE •
PROGRAMREDAKTION: BENEDIKTE HAMMERSHØY
NIELSEN • PRESSE- OG INFORMATIONSMEDARBEJDER:
CHRISTINE FENTZ • LAYOUT: HELEN OLSEN

NORDISKA STRAKOSCH TEATERFÖRLAG

Det Kongelige Teaters hovedsponsor
i sæsonen 2001/2002 er:

Nykredit

Computer Sciences Corporation

Gad Andresen Fonden

Det Kongelige Teaters øvrige sponsorer er:

Danske Bank

Montana

Martin

Carl F

 Schroders

sæson 2001/2002

